

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Romanlar ve Göçerler

Ocak 2016

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Romanlar ve Göçerler

“Çalkantılı geçmişleri ve sürekli yaşadıkları yeri terk etmek durumunda kalmaları nedeniyle Romanlar, belirli bir dezavantajlı ve savunmasız azınlık türüdür... Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (“AİHM” veya “Mahkeme”) önceki davalarda kaydettiği üzere, Romanların özel korumaya ihtiyacı bulunmaktadır...” (*D.H. ve Diğerleri/Çek Cumhuriyeti*, başvuru no. 57325/00, 13 Kasım 2007 tarihli Büyük Daire kararı, § 182).

“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (“Sözleşme”), Sözleşme'de öngörülen hak ve özgürlüklerden yararlanılmasında ayrımcılığı yasaklarken, Sözleşme'ye Ek 12 no.lu Protokol'ün 1. maddesi korumanın kapsamını “hukuken temin edilmiş olan tüm haklara” genişletmekte ve böylelikle genel bir ayrımcılık yasağı getirmektedir.” (*Sejdić ve Finci / Bosna Hersek*, 22 Aralık tarihli Büyük Daire kararı).

Yaşam Hakkı ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele Yasağı (Sözleşme'nin 2 ve 3. Maddeleri)

Özel şahıslar tarafından yapılan saldırılar

Šečić / Hırvatistan

31.05.2007

Roman kökenli başvuran 1999 yılının Nisan ayında demir hurdaları toplarken kimliği belirsiz iki kişi tarafından saldırıya uğramıştır. Bu kişiler başvurunu tahta kalaslarla dövmüş ve iki diğer adam gözcülük yaparken ırkçı içerikli hakaretler etmişlerdir. Kısa bir süre sonra polis memurları olay yerine gelerek buradaki kişilerle görüşmüş ve saldırganları aramış; ancak başarılı olamamışlardır. Başvuran özellikle, yerel makamların ırkçı saldırılara ilişkin ciddi ve tam bir soruşturma yürütmediğini ve Roman kökenli olması nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmiştir.

Elindeki tüm belgeleri ve taraflarca ileri sürülen savları değerlendiren Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Devlet makamlarının saldırganların kimliğini belirleme ve saldırganları tutuklamak için davada uzun bir süre boyunca ilerleme kaydetmemesi veya somut delil elde etmemesinin, soruşturmanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) koşullarını karşılamadığına işaret ettiği kanaatine varmıştır. Dolayısıyla Mahkeme, soruşturmanın etkin olmaması bakımından Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, şu gerekçelerden ötürü Sözleşme'nin **3. maddesi ile birlikte 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir: Başvurana saldıran kişilerin bir dazlak grubuna üye olduklarından şüpheleniliyordu ve aşırı uç ve ırkçı bir ideolojiye tabi olmanın bu türden grupların doğasında olduğu biliniyordu; dolayısıyla saldırının etnik nefretin bir sonucu olduğunun farkında olan polisin, sorumluların kimliklerini tespit etmek ve haklarında soruşturma yapmak için hiçbir ciddi adım atmaksızın soruşturmanın yedi yıldan fazla sürmesine izin vermemesi gerekirdi.

Angela ve Iliev / Bulgaristan

26.07.2007

Bir anne ve oğuldan ibaret olan başvuranlar, annenin oğlu ve oğlun erkek kardeşi olan şahsın yedi genç tarafından ırkçı saikle öldürüldüğünden ve sonrasında Bulgar makamları tarafından sorumlular hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmadığından şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, saldırının ırkçı saikle yapılmış olması ve azınlık gruplarının ırkçı şiddet tehdidine karşı makamlar tarafından korunacaklarına dair inançlarını korumaları gereksinimi göz önünde bulundurulduğunda, Bulgar makamlarının Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında başvuranların yakınının ölümünü derhal etkin, hızlı bir biçimde ve gerekli gayreti göstererek soruşturma yükümlülüğünü yerine getirmediğini tespit ederek, Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) usul yönünden **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Ayrıca, özellikle ilgili dönemde Romanlara yönelik yaygın önyargı ve şiddetin yanı sıra toplumun ırkçılığı kınadığının sürekli olarak yeniden ifade edilmesine ve azınlıkların ırkçı şiddet tehdidine karşı makamlar tarafından korunacaklarına dair inançlarının korunmasına yönelik ihtiyacı dikkate alan Mahkeme, makamların Sözleşme'nin 14. maddesiyle (ayrımcılık yasağı) bağdaştırılması mümkün olmayan ve haksız muamele teşkil eden suç ile ırkçı saiklarla işlenen diğer suçlar arasında gerekli ayrımı yapmadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla Mahkeme Sözleşme'nin **2. maddesiyle birlikte ele alındığında 14. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Beganovic / Hırvatistan

25.06.2009

Başvuran uğradığı şiddetli saldırının ardından yerel makamların etkin bir soruşturma ve kovuşturma yürütmediğinden şikâyetçi olmuştur. Başvuran ayrıca, hem saldırının hem de sonrasındaki yargılamaların, Roman kökeni dolayısıyla ayrımcılığa maruz kaldığını ortaya koyduğunu iddia etmiştir.

Hırvat makamlarının uygulamalarının başvuranı ciddi bir şiddet eylemine karşı yeterince korumadığını ve mevcut davada ceza hukuku mekanizmalarının uygulanma biçiminin ve makamların uygulamalarının kusurlu olduğunu tespit eden Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, başvurana yönelik saldırının ırkçı saikle yapıldığına dair yeterli kanıt bulunmadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin **3. maddesi ile birlikte 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Dava konusu olaylar başvuranın ve kendisine saldıran kişilerin esasen aynı arkadaş çevresine ait olduklarını ortaya çıkarmış olup,

başvuranın ırkının veya etnik kökeninin olaylarda herhangi bir rol oynadığının hiçbir emaresi bulunmamıştır.

Koky ve Diğerleri / Romanya

12.07.2012

Başvuranlar Roman etnik kökenli on Slovakya vatandaşıdır. Beyzbol sopaları ve demir çubuklar taşıyan ve ırkçı bir dil kullanan birkaç adam iddiaya göre Roman olmayan bir garsonun bir Romana içki servisi yapmayı reddettiği sırada barda çıkan olayın ardından başvuranların meskenine saldırmıştır. Başvuranlar kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia etmiş ve Romanya makamlarının saldırıya ilişkin hızlı, tarafsız ve etkin bir soruşturma yapmadığını ileri sürmüşlerdir.

Mahkeme, başvuranların meskeninde meydana gelen olaya ilişkin soruşturmanın etkin olduğunun değerlendirilemeyeceğine ve Sözleşme'nin **3. maddesine** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **aykırı** olduğuna hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, Romanya makamlarının, bilhassa olayın ardında ırkçılığın bulunduğu iması dikkate alındığında, olayı soruşturmak için kendilerinden beklenen tüm girişimlerde bulunmadığını tespit etmiştir.

Benzer davalar:

Seidova / Bulgaristan

18.11.2010

Dimitrova ve Diğerleri / Bulgaristan

27.01.2011

Balázs / Macaristan

20.10.2015¹

Derdest başvuru

[R.B. / Macaristan \(no. 64602/12\)](#)

¹ İşbu karar *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

Başvuru Macaristan Hükümetine 8 Eylül 2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Roman köylerine saldırılar ve ev ve mülk tahribi

Moldovan (no. 2) ve Diğerleri / Romanya

12.07.2005

1993 yılının Eylül ayında üç Roman adam, Hădăreni Köyü'nde Roman olmayan köylülerden müteşekkil ve aralarında bir emniyet amirinin ve birtakım yerel polis memurlarının bulunduğu büyük bir grubun saldırısına uğramıştır: Romanlardan biri yanarak, diğer ikisi ise grup tarafından dövülmesi sonucunda hayatını kaybetmiştir. Başvuranlar, ardından polisin grubu Romanlara ait diğer mülkleri tahrip etmeye teşvik ettiğini iddia etmişlerdir. Köyde Romanlara ait toplam 13 ev tamamen tahrip edilmiştir. Köylerinden ve evlerinden kaçan Romanlar bodrum mahzenlerinde, kümeslerde ve ahırlarda sıkışık ve uygunsuz koşullarda yaşamak zorunda kalmışlardır. Başvuranlar tarafından yapılan suç duyurularının ardından on yıl sonra Romanların bazılarına tazminat ödenmesine hükmedilmiştir.

Mahkeme, başvuranların evlerinin ve mülklerinin tahrip edilmesine ve köylerinden çıkarılmalarına ilişkin şikâyetlerini, söz konusu olayların 1993 yılının Eylül ayında, yani Romanya'nın Sözleşme'yi onayladığı tarih olan 1994 yılının Haziran ayından önce gerçekleşmiş olmasından dolayı inceleyememiştir. Ancak Mahkeme, başvuranların sonraki yaşam koşulları hakkındaki şikâyetlerine ilişkin olarak ihlâl kararı vermiş ve yerel yargılamaların aşırı uzun sürmesinde ve yargılamaların neticesinde başvuranların etnik kökeninin belirleyici olduğunu belirtmiştir. Mahkeme özellikle:

-Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine;**

-Sözleşme'nin **8. maddesinin** süregelen bir şekilde (özel hayata, aile hayatına ve konuta saygı hakkı) **ihlal edildiğine;**

-Sözleşme'nin **6. maddesinin 1. fıkrasının** (mahkemeye erişim) **ihlal edilmediğine;**

-Sözleşme'nin **6. maddesinin 1. fıkrasının** (adil yargılanma hakkı) yargılamaların uzunluğu nedeniyle **ihlal edildiğine;**

-Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ve 8. maddesi ile birlikte 14. maddesinin (ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Ayrıca bk.: *Moldovan (no. 1) ve Diğerleri / Romanya*, 5 Temmuz 2005 tarihli karar (dostane çözüm), *Lâcâtus ve Diğerleri/Romanya*, 13 Kasım 2012 tarihli karar (Roman olmayan köylüler grubunun ve yerel polisin 1993 yılının Eylül ayında bir köydeki Roman evlerine yönelik saldırısı ve bu saldırı esnasında başvuranların resmi nikahsız eşinin ve babasının kalabalık tarafından dövülerek öldürülmesiyle ilgilidir).

Gergely / Romanya ve Kalanyos ve Diğerleri / Romanya

26.04.2007

Bu davalar, Roman köylülere ait evlerin yerel halk tarafından yakılmasına, mağdurların kötü yaşam koşullarına ve makamların saldırıyı önlememesi ve yeterli ceza soruşturması yapmaması dolayısıyla başvuranların sorumluluğun tespit edilmesi ve zararın tazmin edilmesi için hukuk davası açma haklarından yoksun bırakılmasına ilişkindir.

Mahkeme, Romanya Hükümeti'nin Sözleşme'nin 3, 6, 8 ve 14. maddelerinin ihlal edildiğini kabul ettiği ve başvuranların her birine tazminat ödeneceğini, bunun yanı sıra ilgili ülkedeki Romanlar aleyhine ayrımcılıkla mücadele etmeyi, Romanların yerel halkın ekonomik, sosyal, eğitim, kültür ve siyasi yaşamına katılmalarını sağlamayı, kamuoyunda Romanlar hakkındaki olumlu değişiklikleri desteklemeyi ve ayrıca şiddet doğurması muhtemel olan çatışmaları çözüme kavuşturmayı hedefleyen yargı, eğitim, sosyal ve konut programlarını içeren pek çok genel tedbirin alınacağını taahhüt ettiği bir deklarasyonun ardından, başvuruları **kayıttan düşürmeye** karar vermiştir.

Ayrıca bk.: *Tânase ve Diğerleri /Romanya*, 26 Mayıs 2009 tarihli karar (kayıttan düşme)

Costica Moldovan ve Diğerleri / Romanya

15 Şubat 2011 (kabul edilemezlik kararı)

Bu dava, 12 Temmuz 2005 tarihli *Moldovan (no. 2) ve Diğerleri/Romanya* kararındaki (bk. yukarıda) genel tedbirlerin icrasındaki² güçlülere ilişkindir.

---

² Avrupa Konseyi'nin icra kolu olan Bakanlar Komitesi (BK), Sözleşme'nin 46. maddesi uyarınca Mahkeme kararlarının icrasını denetlemektedir. İcra sürecine ve BK tarafından denetlenmesi

Mahkeme başvuruyu kabul edilemez ilan etmiştir. Mahkeme özellikle, bir Sözleşmeci Devletin Mahkeme kararlarından birinin yüklediği yükümlülüğe riayet edip etmediğini doğrulayacak yargı yetkisine sahip olmadığını kaydetmiştir.

Ayrıca bk.: *Moldovan ve Diğerleri/Romanya*, 17 Nisan 2012 tarihli kabul edilemezlik kararı.

Polis sorgusu veya kaçma teşebbüsü esnasında alınan kurşun yaraları

Nachova ve Diğerleri / Bulgaristan

06.07.2005 (Büyük Daire)

Bu dava, başvuranların her biri 21 yaşında olan yakınlarının kendilerini tutuklamaya çalışan bir askerî inzibat memuru tarafından öldürülmesiyle ilgilidir. Başvuranlar özellikle, mutlak surette zorunlu olmadığı hallerde öldürücü güç kullanımına izin veren kusurlu kanun ve uygulama sonucunda yakınlarının Sözleşme'nin 2. maddesine (yaşam hakkı) aykırı olarak öldürüldüklerini iddia etmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, Sözleşme'nin 2. maddesi ile birlikte 14. maddesine (ayrımcılık yasağı) dayanarak, Roman kökenli kişilere yönelik önyargının ve düşmanca tutumların, vurulmayla sonuçlanan olaylar üzerinde belirleyici bir rol oynadığını ve anlamlı bir soruşturma yürütülmediğini iddia etmişlerdir.

Mahkeme, başvuranların yakınlarının ölümü konusunda Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, yetkililerin ölümlere ilişkin etkin soruşturma yürütmemesi nedeniyle Sözleşme'nin **2. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Büyük Daire ayrıca, cinayetlerin ırkçı saikle işlenip işlenmediği konusunda Daire'nin yaklaşımından ayrılarak³, ırkçı tutumların başvuranların yakınlarının ölümünde bir rol oynadığının ispatlanmadığı kanaatine varmıştır. Dolayısıyla Büyük Daire, Sözleşme'nin **2. maddesinin** müspet bendiyle **birlikte ele alındığında 14. maddesinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Son olarak, olası ırkçı saiklara ilişkin yeterli soruşturma yapıp yapılmadığına

---

amacıyla derdest olan davalardaki icra durumuna ilişkin daha fazla bilgi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararların İcrası Dairesinin internet sitesinde bulunabilir: www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution/default EN.asp?

³ *Natchova ve Diğerleri/Bulgaristan*, 26 Şubat 2004 tarihli (Daire) kararı. Bulgaristan Hükümeti 21 Mayıs 2004 tarihinde Sözleşme'nin 43. maddesi ve Mahkeme İctüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca davanın Büyük Daire'ye havale edilmesini talep etmiştir. Büyük Daire heyeti 7 Temmuz 2004 tarihinde talebi kabul etmiştir.

ilişkin olarak Büyük Daire, yetkililerin Sözleşme'nin **2. maddesinin** usul yönüyle birlikte ele alındığında **14. maddesine aykırı olarak**, olaylarda ayrımcılığın rol oynayıp oynamadığını soruşturmak üzere tüm muhtemel adımları atma görevlerini yerine getirmediğini tespit etmiştir.

Guerdner ve Diğerleri / Fransa

17.04.2014

Bu dava, başvuruların polis tarafından gözaltına alınan ve kaçma teşebbüsünde bulunduğu sırada bir jandarma tarafından öldürülen aile ferdinin ölümüne ilişkindir.

Mahkeme, güç kullanımını düzenleyen yerel mevzuat çerçevesi açısından Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) **ihlal edilmediğine**; ancak öldürücü güç kullanımı nedeniyle **2. maddenin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, yetkililerin ölüme ilişkin yürüttüğü soruşturma açısından Sözleşme'nin **2. maddesinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Benzer davalar:

Vasil Sashov Petrov / Bulgaristan

10.07.2010

Soare ve Diğerleri / Romanya

22.02.2011

Kabul koşulları

Derdest başvurular

V.M. ve Diğerleri / Belçika (no. 60125/11)

07.07.2015 – dava Aralık 2015'te Büyük Daire'ye havale edilmiştir.

Bu dava, Roman kökenli Sırp vatandaşlarından oluşan ve Belçika'ya sığınma talebinde bulunan bir ailenin kabul koşullarına ilişkindir. Ülkeyi terk etmeleri emrinin ardından ve tedbire karşı itirazlarına rağmen başvurular temel geçim kaynaklarından mahrum bırakılmış

ve ağır engelli çocuklarının öldüğü menşe ülkelerine geri dönmeye mecbur bırakılmışlardır.

Mahkeme, 7 Temmuz 2015 tarihli Daire kararında, oy çokluğuyla, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) ve **3. maddesiyle birlikte ele alındığında 13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Daire özellikle, Belçika yetkililerinin dört hafta boyunca aşırı yokluk içinde kalmış olan başvuruların savunmasızlığına gereken dikkati göstermediklerini ve söz konusu tarihte Belçika'daki sığınmacı kabul merkezinin iş yükünün vahim bir şekilde artmış olmasına rağmen (2008-2013 yılları arasında yaşanan "kabul krizi") başvuruları aşağılayıcı muameleye maruz bırakmama yükümlülüklerini yerine getirmediğini tespit etmiştir. Daire, bir bebeğin de aralarında bulunduğu küçük çocukların ve engelli bir çocuğun mevcut olması dolayısıyla sığınmacılara özel koruma sağlanması gereksiniminin çok daha önemli olduğu kanaatine varmıştır. Ayrıca, başvuruların sınır dışı kararına karşı itirazının askıya alıcı etkisinin bulunmaması, başvuruların geri gönderilmelerine tam destek verilmesine ve başvuruların menşe ülkelerine, söz konusu ülkede olası 3. madde ihlalinin mağduru olma korkuları incelenmeksizin dönmek zorunda bırakılmalarına yol açmıştır. Daire ayrıca, oy birliğiyle, başvuruların en büyük kızlarının ölümüne Belçika'daki yaşam koşullarının sebebiyet verdiğini veya Belçika yetkililerinin kızın yaşamını koruma yükümlülüklerini yerine getirmediğini ortaya koymadıklarını tespit ederek, Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Daire son olarak, oy çokluğuyla, başvuruların Sözleşme'nin 2. maddesiyle birlikte ele alındığında 13. maddesi kapsamındaki şikâyetinin incelenmesine gerek olmadığına karar vermiştir.

Dava Belçika Hükümetinin talebi üzerine 14 Aralık 2015 tarihinde Büyük Daire'ye havale edilmiştir.

Gjutaj ve Diğerleri / Fransa (no. 63141/13)

Başvuru Fransa Hükümetine 09.09.2013 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Yaşları bir ile on bir arasındaki çocuklara sahip çiftlerden oluşan ailelerden ibaret olan başvurular özellikle, sığınmacı statüleri ve çok sayıda küçük çocuğun mevcut olduğu bilhassa dikkate alındığında, mevcut durumda çadırlardaki acil barınma şartlarının Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) koşullarını karşılamadığını iddia etmektedirler.

Mahkeme, başvuruyu Fransa Hükümeti'ne iletmış ve taraflara Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) kapsamında sorular yönelmiştir

Medikososyal kuruluştaki ölüm

Valentin Campeanu adına Hukuki Kaynaklar Merkezi / Romanya

17.04.2014 (Büyük Daire)

Bu dava, HIV pozitif virüsü taşıyan ve ciddi zihinsel engeli bulunan Roman kökenli genç bir adamın bir ruh ve sinir hastalıkları hastanesinde ölmesine ilişkindir. Başvuru bir sivil toplum kuruluşu (STK) tarafından Valentin Campeanu adına yapılmıştır. Mahkeme, davanın istisnai koşullarını ve iddiaların ciddi niteliğini göz önünde bulundurarak, kendisi iddia edilen Sözleşme ihlallerinin mağduru olmamasına rağmen Valentin Campeanu'nun vekili sıfatıyla hareket etme yolunun STK için açık olduğuna karar vermiştir.

Bu davada Mahkeme, **Sözleşme'nin 2. maddesinin** (yaşam hakkı) hem esas, hem de usul bakımından **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, Valentin Campeanu'nun rahatsızlığı için yeterli bakımı sağlayacak donanımı olmayan tıbbi kuruluşlara yerleştirildiğine, doğru teşhis konulmaksızın bir birimden diğerine nakledildiğine ve yetkililerin Valentin Campeanu'nun virüslere karşı kullanılan ilaçlarla uygun tedaviyi almasını sağlamadıklarına karar vermiştir. Valentin Campeanu'nun yerleştirildiği ruh ve sinir hastalıklarındaki personel eksikliği, yetersiz yiyecek ve ısınma gibi güç koşulların farkında olan yetkililer, makul olmayan bir şekilde Valentin Campeanu'nun yaşamını tehlike altına sokmuşlardır. Ayrıca, Valentin Campeanu'nun ölümünün gerçekleştiği koşullar hakkında etkili bir soruşturma yapılmamıştır. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin 2. maddesi uyarınca mağdur olduklarını iddia eden zihinsel engelli bireylere tazminat sağlamak üzere uygun bir mekanizmanın Romanya Devleti tarafından sunulmadığını dikkate alarak, **Sözleşme'nin 2. maddesiyle bağlantılı olarak 13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) **ihlâl edildiğine** hükmetmiştir.

Kundaklama saldırısında ölüm

Fedorchenko and Lozenko / Ukrayna

20.09.2012

Başvuranlar özellikle, evlerinde çıkan yangında beş yakınlarının öldüğünden ve Devlet yetkililerinin ölümlerin gerçekleştiği koşullara ve rütbeli polisin kundaklama saldırısıyla bağlantısına ilişkin etkin soruşturma yapmadıklarından şikâyetçi olmuşlardır. Başvuranlar ayrıca, suçun arka planında Roman kökenli olmaları nedeniyle ırkçılığın bulunduğunu iddia etmişlerdir.

Mahkeme, başvuranların yakınlarının ölümüne ilişkin soruşturmanın etkin olmadığını tespit etmiş ve dolayısıyla Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) usul yönünden **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Ayrıca Mahkeme, yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin **2. maddesinin** esas yönünden **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Son olarak, özellikle yetkililerin suçun ardında yatan olası ırkçı saiklara ilişkin bir soruşturma yürüttüğüne dair herhangi bir delil bulunmadığından, Sözleşme'nin **2. maddesinin** usul yönü **ile birlikte 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Polis gözaltısı veya tutukluluk sırasında ölüm

Anguelova / Bulgaristan

13.07.2002

Bu dava, başvuranın 17 yaşındaki oğlunun, hırsızlık girişiminde bulunduğu gerekçesiyle tutuklanmasının ardından polis gözaltısında ölmesine ilişkindir. Başvuran, oğlunun polis memurları tarafından kötü muameleye maruz bırakıldıktan sonra öldüğünü, polislerin oğlunun yaraları için yeterli tıbbi tedaviyi almasını sağlamadıklarını, yetkililerin etkin bir soruşturma yürütmediklerini, oğlunun tutukluluğunun hukuka aykırı olduğunu, kendisinin başvurabileceği etkin bir hukuk yolunun bulunmadığını ve oğlunun Roman (Çingene) kökeni nedeniyle ayrımcılığa maruz bırakıldığını iddia etmiştir.

Mahkeme, başvuranın oğlunun ölümü, Bulgar yetkililerinin zamanında tıbbi tedavi sağlamamaları ve Bulgaristan Devletinin etkin soruşturma yürütme yükümlülüğü bakımından Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, Bulgaristan Hükümeti'nin başvuranın oğlunun ölümüne ilişkin açıklamasını inandırıcı bulmamış ve soruşturmanın nesnellikten ve bütünlükten uzak olduğuna, bunun da soruşturmanın ölüm nedenini ve sorumluları tespit etme kapasitesini önemli derecede azalttığına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı), **5. maddesinin** (özgürlük ve güvenlik hakkı) ve **13. maddesinin**

(etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Son olarak Mahkeme, Sözleşme'nin **14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir: Başvuranın polis memurlarının ve soruşturmada sorumlu yetkililerin bir Roman/Çingene olarak oğlunu algılama biçimlerinin tutumları ve eylemleri üzerinde belirleyici bir unsur olduğuna yönelik şikâyetleri ciddi savlara dayanmıştır; ancak Mahkeme, makul şüphenin ötesinde kanıtın ortaya konduğu kanaatine varmamıştır.

Ognyanova ve Choban / Bulgaristan

23.02.2006

Birinci başvuranın nikahsız kocası ve ikinci başvuranın oğlu Roman etnik kökenli bir Bulgaristan vatandaşı olup, çok sayıda hırsızlık ve soygunda yer aldığı şüphesi üzerine tutuklanmış ve gözaltına alınmıştır. Ertesi gün, bu kişi ifadesi alındığı sırada, tutulduğu polis karakolunun üçüncü katındaki pencereden düşmüştür. Kişi hastaneye götürülmüş ve ertesi gün vefat etmiştir. Başvuranlar özellikle, yakınlarının gözaltında tutulduğu sırada polis memurları tarafından kötü muameleye maruz bırakılması sonucunda öldüğünü ve yetkililerin ölümü çevreleyen koşullara ilişkin etkin bir soruşturma yürütmediklerini iddia etmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, dava konusu olayların Roman etnik kökenli kişilere karşı ayrımcı tutumlar sonucunda meydana geldiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, Bulgaristan Hükümeti'nin başvuranların yakınının tutulduğu esnada ölmesi ve yaralanması hakkında tam bir açıklamada bulunmadıklarını tespit ederek, başvuranların yakınının ölmesi açısından Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, Bulgar yetkililerin ölüme ilişkin etkin bir soruşturma yürütmemeleri nedeniyle Sözleşme'nin **2. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı), **5. maddesinin** (özgürlük ve güvenlik hakkı) ve **13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Son olarak, özellikle dava dosyasındaki belgelerde ırkçı tutumların söz konusu olaylarda bir rol oynadığının somut bir emaresinin bulunmadığını kaydeden Mahkeme, Sözleşme'nin **14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Mizigarova / Slovakya

14.12.2010

Bu dava, başvuranın kocası olan Roman adamın polis sorgusu sırasında ölmesine ilişkindir. Başvuranın kocası polis yüzbaşısının beylik tabancası ile karnından vurulmuş ve soruşturma

sonucunda kişinin zor kullanarak yüzbaşından silahını aldığına ve kendini vurduğuna karar verilmiştir.

Mahkeme, başvuranın kocası soruşturmadan sorumlu yetkililer tarafından iddia edildiği gibi intihar etmiş olsa dahi, yetkililerin polis gözaltısı sırasında başvuranın kocasının sağlığını ve refahını korumak için makul tedbirler alma yükümlülüklerine aykırı davrandıklarını tespit ederek, Sözleşme'nin **2. maddesinin** (yaşam hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın kocasının ölümünü çevreleyen somut olayların tespit edilmesini sağlayabilecek anlamlı bir soruşturmanın iç hukukta yürütülmemiş olması nedeniyle, Sözleşme'nin **2. maddesinin** usul yönünden de **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin **2. maddesiyle birlikte ele alındığında 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, nesnel delillerin, olayın arka planında ırkçılığın mevcut olduğunu ortaya koyacak derecede güçlü olduğuna ikna olmamıştır.

Ion Balasoiu / Romanya

17.02.2015

Bu dava, Roman etnik kökenli genç bir adamın on sekiz yaşındayken cezaevinde ölmesine ve babasının oğlunun ölümünün polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada polis memurları tarafından iki ay önce maruz bırakıldığı kötü muamele sonucunda gerçekleştiği iddiasına ilişkindir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin (yaşam hakkı) ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, iddia edilen kötü muamele bakımından Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine**; ancak yetkililerin kötü muamele hakkındaki soruşturmaları bakımından Sözleşme'nin **3. maddesinin** usul yönünden **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme sonra olarak, Sözleşme'nin **3. maddesi ile birlikte 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Benzer davalar:

Velikova / Bulgaristan

18.06.2010

Kleyn et Aleksandrovich / Rusya

03.06.2012

Sınır dışı edilme

Sulejmanovic ve Sultanovic ve Sejdovic ve Sulejmanovic / İtalya

08.11.2002 (dostane çözüm)

Bu dava, Roman Çingenerinin ve küçük çocuklarının, zulüm görme riskiyle karşı karşıya kalacaklarını iddia ettikleri Bosna Herseğe sınır dışı edilmelerine ilişkindir.

Mahkeme, İtalyan Hükümeti'nin sınır dışı kararlarını iptal etmeyi, başvuranların aileleriyle birlikte İtalya'ya giriş yapmalarına izin vermeyi ve kendilerine insani gerekçelerden ötürü kalma izni vermeyi taahhüt ettiği dostane çözümün ardından başvuruları **kayıttan düşürmeye** karar vermiştir. Hükümet ayrıca, kalıcı bir çözüme ulaşılan kadar geçici bir bölge tahsis etmeyi, okul yaşındaki çocukların okula yazılmalarına izin vermeyi ve sınır dışı edilmeden hemen önce Roma'da kalp ameliyatı geçirdiği iddia edilen Down sendromlu küçük çocuğun ihtiyacı olan tıbbi tedaviyi almasını sağlamayı taahhüt etmiştir.

Roman kadınlarının zorla kısırlaştırılması

V.C. / Slovakya (no. 18968/07)

8.11.2011

Roman kökenli başvuran, bir kamu hastanesinde ikinci çocuğunu dünyaya getirdikten sonra tam olarak bilgilendirilmeden ve onamı alınmaksızın kısırlaştırılmıştır. Üçüncü kez doğum yaptığı takdirde kendisinin veya bebeğinin öleceğinin söylenmesi üzerine başvuran doğum devam ederken onam formunu imzalamış; ancak o esnada bunun ne anlama geldiğini ve geriye dönüşü olmayan bir işlem olduğunu anlamamıştır. Başvuran bu olaydan sonra Roman topluluğu tarafından dışlanmış ve eşinden boşanmıştır. Başvuran kısırlılığının boşanmasının nedenlerinden biri olduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, başvuranın kısırlaştırılması sonucunda ve kısırlaştırma işlemini kabul etmesi için yapılan isteğin biçimi nedeniyle çok büyük ihtimalle korku, ıstırap ve aşağılık duyguları yaşamış olduğuna karar vermiştir. Başvuran uzun bir süre boyunca fiziksel ve psikolojik acılar çekmiş ve ayrıca o sırada boşanmamış olduğu kocası ve ait olduğu topluluk ile ilişkilerinde sıkıntılar yaşamıştır. İlgili sağlık personelinin kendisine kötü muamelede bulunma niyetinde olduğuna dair herhangi bir delil bulunmamasına rağmen, personel, bir hasta olarak başvuranın özerklik ve seçim hakkını vahim şekilde göz ardı etmiştir. Dolayısıyla başvuranın kısırlaştırılması Sözleşme'nin **3. maddesine** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **aykırı** olmuştur. Mahkeme ayrıca başvuranın, kısırlaştırılması hakkında yapılan soruşturmanın yetersiz olduğu doğrultusundaki iddiasıyla ilgili olarak Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Mahkeme son olarak, söz konusu tarihte bir

Roman olarak başvuranın üreme hakkını özellikle koruma altına alan yasal güvenceler bulunması nedeniyle Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

N.B. / Slovakya Davası (no. 29518/10)

12.06.2012

Dava, başvuranın Slovakya'da bir kamu hastanesinde tam olarak bilgilendirilmeden ve onamı alınmaksızın kısırlaştırıldığı iddiası ile ilgilidir.

Mahkeme, başvuranın kısırlaştırılmasının Sözleşme'nin **3. maddesine** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **aykırı** olduğuna karar vermiştir. Mahkeme ayrıca başvuranın, kısırlaştırılması hakkında yapılan soruşturmanın yetersiz olduğu doğrultusundaki iddiasıyla ilgili olarak Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme son olarak, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

I.G., M.K. ve R.H. / Slovakya (no. 15966/04)

13.11.2012

Bu dava, Roman kökenli üç kadının özellikle, tam olarak bilgilendirilmeden ve onamları alınmaksızın kısırlaştırıldıklarına, yetkililerin akabinde kısırlaştırılmaları hakkında yürüttükleri soruşturmanın derinlemesine, adil veya etkili bir soruşturma olmadığına ve etkin kökenlerinin kısırlaştırılmalarında belirleyici bir rol oynadığına ilişkin şikâyetleriyle ilgilidir.

Mahkeme ilk olarak, birinci ve ikinci başvuranların kısırlaştırılmaları nedeniyle ve ikinci olarak, birinci ve ikinci başvuranın kısırlaştırılmaları hakkında yürütülen soruşturmanın yetersiz olduğuna ilişkin iddiaları bakımından Sözleşme'nin 3. maddesinin (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) iki kez ihlal edildiğine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, birinci ve ikinci başvuranlar açısından Sözleşme'nin 8. maddesinin (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edildiğine ve Sözleşme'nin 13. maddesinin (etkili başvuru hakkı) ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Mahkeme üçüncü başvurana ilişkin olarak, Sözleşme'nin 37 § 1 (c) maddesi uyarınca başvuruyu kayıttan düşürmeye karar vermiştir.

Ayrıca bk. taraflar arasında dostane çözüme varılmasının ardından kayıttan düşürülen **R.K. / Çek Cumhuriyeti (no. 7883/08)** davasında Mahkeme tarafından verilen 27 Kasım 2012 tarihli karar.

Polis vahşeti

Bekos ve Koutropoulos / Yunanistan

13.12.2005

Roman etnik grubuna mensup iki Yunan vatandaşı olan başvuranlar özellikle, polis gözaltısı sırasında polis vahşetine maruz kaldıklarını iddia etmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, yetkililerin olaya ilişkin yeterli bir soruşturma yürütmediklerinden ve davaya konu olayların ırka bağlı önyargıdan kaynaklandığından şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, başvuranların polis nezaretindeyken maruz kaldıkları ciddi bedensel zararın yanı sıra dava konusu muamelenin başvuranlarda yarattığı korku, acı ve aşağılık hislerinin, polis in eylemlerinin insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele olarak sınıflandırılmasını sağlamaya yetecek seviyede ıstırapın başvuranlar tarafından çekilmesine neden olduğunu tespit ederek, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranların gözaltında tutuldukları sırada kötü muameleye maruz kaldıkları yönündeki inandırıcı iddialarına ilişkin etkin bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, ırkçı tutumların başvuranların polis tarafından maruz bırakıldıkları muamelede rol oynadığı iddiasına ilişkin olarak Sözleşme'nin **3. maddesiyle birlikte ele alındığında 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme son olarak, yetkililerin ayrımcılığın söz konusu olaylarda rol oynamış olup olamayacağı hususunu soruşturmak için olası tüm adımları atma görevlerini yerine getirmemeleri nedeniyle Sözleşme'nin **3. maddesiyle birlikte ele alındığında 14. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Jasar / “Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti”

15.02.2007

Roman etnik kökenli bir Makedonya vatandaşı olan başvuran özellikle, bir bar kavgasının ardından polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada polis vahşetine maruz kaldığından ve soruşturmadan sorumlu yetkililerin, maruz kaldığı kötü muameleden sorumlu polis memurlarını tespit etme ve cezalandırma amacıyla resmi bir soruşturma yürütmediklerinden şikâyetçi olmuştur.

Önündeki belgeler Mahkeme'nin başvuranın polis gözaltısında fiziksel ve zihinsel kötü muameleye maruz bırakıldığını şüpheye mahal vermeyecek şekilde tespit etmesine imkân vermediğinden, Mahkeme iddia edilen kötü muamele nedeniyle Sözleşme'nin **3. maddesinin**

(insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın polis gözaltısında kötü muameleye maruz bırakıldığı yönündeki iddialarına ilişkin bir soruşturma yürütülmemesi dolayısıyla Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Ayrıca bk.: [Dzeladinov ve Diğerleri / "Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti"](#), 10 Nisan 2008 tarihli karar; [Sulejmanov / "Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti"](#), 24 Nisan 2008 tarihli karar.

Cobzaru / Romanya

26.07.2007

Başvuran, kız arkadaşının dairesinde meydana gelen bir olay üzerine bölgedeki polis karakoluna gittiğinde polis tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığını iddia etmiştir. Başvuran ayrıca, söz konusu kötü muamelenin ve yetkililerin başvuranın iddialarına ilişkin derhal tarafsız ve etkin bir soruşturma yürütmemesinin nedeninin Roman kökenli olması olduğundan şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuranın maruz kaldığı kötü muameleye ilişkin olarak Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir: Mahkeme, Romanya Hükümeti'nin başvuranın yaralarının kaynağının polis karakolunda polisin nezareti altında iken maruz kaldığı muamele olmadığını tatmin edici bir şekilde ortaya koymadığını ve söz konusu yaraların insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin bir sonucu olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, Romanya yetkililerinin Sözleşme'nin **3. maddesine aykırı** olarak, başvuranın iddialarına ilişkin düzgün bir soruşturma yürütmedikleri kanaatine varmıştır. Mahkeme ayrıca, başvuranın polis tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığı iddiaları bakımından, Sözleşme'nin **13. maddesine** (etkili başvuru hakkı) **aykırı olarak** etkin bir hukuk yolundan mahrum bırakıldığını tespit etmiştir. Son olarak, Mahkeme, kolluk kuvvetlerinin başvuranın maruz bırakıldığı kötü muamelenin ardında yatan olası ırkçı saikları soruşturamalarının yanı sıra soruşturma sırasında takındıkları tutumun Sözleşme'nin **3 ve 13 maddeleriyle birlikte ele alındığında 14. maddesine** (ayrımcılık yasağı) **aykırı** ayrımcılık teşkil ettiğine hükmetmiştir.

Petropoulou-Tsakiris / Yunanistan

06.12. 2007

Roman etnik kökenli bir Yunan vatandaşı olan başvuran, polis vahşetine maruz kaldığını, bunun sonucunda bebeğini düşürdüğünü ve Yunan yetkililerinin iddiasına ilişkin yeterli bir

soruşturma yürütmediklerini iddia etmiştir. Başvuran ayrıca, Roman etnik kökeninin polis ve adli mercilerin tutum ve davranışlarını etkilediğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, önündeki delillerin başvuranın düşük yapmasının polis vahşetinin bir sonucu olduğunu makul şüphenin ötesinde tespit etmesine izin vermemesinden ötürü, iddia edilen kötü muameleyle ilişkin olarak, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın iddialarına ilişkin etkin bir soruşturmanın yapılmaması dolayısıyla Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme son olarak, Yunan yetkililerin başvuranın maruz kaldığı kötü muamelenin ardındaki olası ırkçı saikları soruşturmamalarının, soruşturma boyunca genel olarak sergilenen taraflı tutumla birlikte Sözleşme'nin **3. maddesi ile birlikte ele alındığında 14. maddesine** (ayrımcılık yasağı) **aykırı** ayrımcılık teşkil ettiğini tespit etmiştir.

Stoica / Romanya

04.03.2008

Polis memurlarıyla bir grup Roman arasında çıkan çatışmada Roman kökenli bir Romanya vatandaşı olan 14 yaşındaki başvuran, yakın tarihte başından ameliyat geçirdiği uyarısının yapılmasına rağmen iddiaya göre bir polis memuru tarafından dövülmüştür. Başvuran özellikle, polis tarafından kötü muameleyle maruz bırakıldığını ve ardından olaya ilişkin yürütülen soruşturmanın yeterli olmadığını iddia etmiştir. Başvuran ayrıca, kötü muamelenin ve kendisini darp eden polis memuru hakkında kovuşturulma yapılmamasının arka planında ırka bağlı önyargıların bulunduğunu iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) hem usul hem de esas yönünden ihlal edildiğine hükmetmiştir: Mahkeme bir yandan Romanya yetkililerinin başvuranın kötü muamele iddialarına ilişkin düzgün bir soruşturma yürütmediklerini; diğer yandan ise Romanya'nın başvuranın yaralarının polis memurları tarafından yapılan kötü muamelenin haricinde bir kaynağının olduğunu tatmin edici bir şekilde ortaya koyamadığını tespit ederek, başvuranın yaralarının insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele sonucunda oluştuğuna ve düzgün bir soruşturmanın yürütülmediğine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin **3. maddesi ile birlikte ele alındığında 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir: Ne ceza soruşturmasından sorumlu savcı, ne de Romanya Hükümeti, olayın ırk açısından tarafsız olduğunu göstermek üzere herhangi bir sav ileri sürebilmiş olup, tam tersine, deliller polis memurlarının davranışlarının gerekçesinin açıkça ırçılık olduğuna işaret etmiştir.

Ayrıca bk., küçüklere ilişkin olarak: [Stefanou/Yunanistan](#),²² Nisan 2010 tarihli karar (Mahkeme, polis tarafından yapılan kötü muamele nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir); [Marinov/Bulgaristan](#),³⁰ Eylül 2010 tarihli karar (Mahkeme, iddia edilen kötü muamele nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine hükmetmiştir).

Benzer davalar:

Carabulea / Romanya

13.07.2010

Borbâla Kiss / Macaristan

26.06.2012

Ciorcan veDiğerleri / Romanya

27.01.2015

Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı (Sözleşme'nin 4. maddesi)

M. ve Diğerleri / İtalya ve Bulgaristan (no. 40020/03)

31.07.2012

Roman kökenli ve Bulgar vatandaşları olan başvuranlar, iş bulmak için İtalya'ya geldiklerinde kızlarının bazı şahıslar tarafından silah zoruyla tutulduğundan, çalışmaya ve hırsızlık yapmaya zorlandığından ve bir köydeki Roman ailesi tarafından cinsel istismara uğradığından şikâyetçi olmuşlardır. Başvuranlar ayrıca, İtalya yetkililerinin olayları yeterince soruşturmadıklarını iddia etmişlerdir.

Mahkeme, başvuranların Sözleşme'nin **4. maddesi** (kölelik ve zorla çalıştırma yasağı) kapsamındaki şikâyetlerini **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) ilan etmiştir. Mahkeme, insan kaçakçılığı şikâyetini destekleyen hiçbir delil bulunmadığını tespit etmiştir. Ancak Mahkeme, İtalya yetkililerinin başvuranların olaylar meydana geldiği tarihte bir küçük olan kızlarının tutulduğu villada tekrar tekrar dövüldüğüne ve tecavüze uğradığına ilişkin şikâyetlerini etkin bir şekilde soruşturmadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) usul yönünden **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme son olarak, İtalya yetkilileri tarafından birinci başvuruları serbest bırakmak üzere atılan adımlar açısından Sözleşme'nin **3. maddesinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Özgürlük ve güvenlik hakkı (Sözleşme'nin 5. maddesi)

Conka / Belçika

05.02.2002

Ayrıca bk. aşağıda “Yabancıların topluca sınır dışı edilmesi yasağı”.

Seferovic / İtalya

08.02.2011

Bu dava esasen Bosna Hersekli ve Roman etnik kökenli bir kadının İtalya'ya sınır dışı edilmek üzere tutulması işleminin yasaya uygunluğuna ilişkindir. İtalyan hukukunda doğum yapan bir kadının altı ay boyunca sınır dışı edilmesi yasaklanmış olmasına rağmen, doğum yaptıktan (sonrasında çocuk hastanede ölmüştür) birkaç hafta sonra kadın hakkında önce tutukluluk, sonrasında ise sınır dışı kararı verilmiştir. Başvuran, bekleme merkezinde tutulmasının hukuka aykırı olduğunu ve İtalyan hukukunda tazminat elde edebileceği herhangi bir yolun mevcut olmadığını iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **5 § 1 (f) ve 5 § 5 maddelerinin** (özgürlük ve güvenlik hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Başvuranın tutukluluğunun hukuka uygun olmadığı iddiasına ilişkin olarak Mahkeme, doğumdan haberdar olan İtalyan yetkililerinin başvuranı tutuklama yetkilerinin bulunmadığını tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, hukuka aykırı tutukluluk için tazminat elde etmek üzere herhangi bir yolun bulunmadığı iddiasına ilişkin olarak, İtalyan hukukunda başvuranın hukuka aykırı tutukluluğu bakımından tazminat almak için yerel makamlara başvurmasına imkân veren herhangi bir hükmün mevcut olmadığını gözlemlemiştir.

Adil yargılanma hakkı (Sözleşme'nin 6. maddesi)

K.H. ve Diğerleri / Slovakya (no. 32881/04)

28.04.2009

Ayrıca bk. aşağıda “Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı”.

Paraskeva Todorova / Bulgaristan

25.03.2010

Başvuran Roman topluluğunun bir üyesidir. Bir bölge mahkemesi başvuranı sahtecilikten üç yıl hapis cezasına mahkûm etmiş ve cezayı ertelemeyi reddetmiştir. Başvuran daha yüksek

mahkemelere temyiz başvurusunda bulunmuş; ancak olumlu sonuç elde edememiştir. Başvuran, yerel mahkemelerin hapis cezasını ertelemeyi reddetmek üzere verdikleri gerekçeler sonucunda Roman azınlığına mensubiyeti temelinde ayrımcılığa maruz bırakıldığından şikâyetçi olmuştur. Başvuran ayrıca, Bulgar mahkemelerinin ceza tayin ederken başvuranın etnik kökenini dikkate alması dolayısıyla tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

Mahkeme, Sözleşme'nin **6 § 1 maddesiyle** (adil yargılanmak hakkı) **birlikte ele alındığında 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin cezanın derhal infaz edilmesine yönelik kararının muğlâk gerekçesi nedeniyle başvuranın etnik kökenine dayalı olarak farklı muameleye tabi tutulduğunu tespit etmiştir. Söz konusu durumu gerekçelendirecek herhangi bir nesnel koşul mevcut olmamıştır. Mahkeme bu bağlamda, şikâyetçi olunan olayların ciddiliğine vurgu yapmış ve ırkçılığı yok etmenin Avrupa'nın çok kültürlü toplumlarının önceliği olduğuna ve vatandaşların kanun önündeki eşitliğinin Bulgar ulusal mevzuatında yer aldığına değinmiştir.

Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı (Sözleşme'nin 8. maddesi)

Tıbbi kayıtlara erişim

K.H. ve Diğerleri / Slovakya (no. 32881/04)

28.04.2009

Başvuranlar hamilelikleri boyunca ve doğum yaptıkları sırasında doğu Slovakya'daki iki hastanenin kadın hastalıkları ve doğum bölümünde tedavi gören Roman kökenli sekiz Slovakya vatandaşıdır. Süregelen gebe kalma girişimlerine rağmen, başvuranların hiçbiri, hastanelerde son kaldıkları ve sezaryen operasyonu ile doğum yaptıkları tarihten sonra hamile kalamamıştır. Başvuranlar, kısırlıklarının operasyon esnasında bilgileri dışında kısırlaştırılmış olmalarından kaynaklandığından şüphelenmişlerdir.

Mahkeme başvuranların tıbbi kayıtlarının fotokopilerini almalarının mümkün olmaması nedeniyle, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranların veya avukatlarının tıbbi kayıtların fotokopilerini alamamalarının mahkemeye etkin erişimlerini kısıtladığı gerekçesiyle Sözleşme'nin **6 § 1 maddesinin** (mahkemeye erişim) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Son olarak, Mahkeme Sözleşme'nin 13. maddesinin bir kanuna itiraz etmek üzere bir hukuk

yolunun bulunmasını güvence altına almadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin **8. maddesiyle birlikte 13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Roman toplumuna hakaret ettiği iddia edilen yayınlar

Aksu / Türkiye

15.03.2012 (Büyük Daire)

Roman kökenli olan başvuran, Hükümet kaynakları ile desteklenen üç yayında (Romanlar hakkında bir kitap ve iki sözlük) Roman karşıtı görüş ve ifadeler yer verildiğini iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) anlamında ayrımcılığın, benzer durumlarda bulunan insanların nesnel ve makul gerekçeler olmaksızın farklı muameleye tabi tutulması şeklinde anlaşılması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak; başvuran söz konusu yayınlarla ayrımcı bir niyet veya amaç güdüldüğünü kanıtlayamamıştır. Dolayısıyla, başvuranın davasında farklı muamele söz konusu olmadığından, Mahkeme davayı yalnızca Sözleşme'nin 8. maddesi (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) kapsamında incelemeye karar vermiştir.

Sözleşme'nin 8. maddesi (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ihlal edilmemiştir: Mahkeme, kitap veya sözlüklerdeki ifadelerin Romanlara saldırı niteliğinde olmadığını tespit ederek, başvuranın davasında Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, Türk yetkililerinin, Roman topluluğunun bir mensubu olarak başvuranın özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkından yararlanmasına ilişkin olarak Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek üzere gerekli adımları attığına karar vermiştir. Ancak Mahkeme, sözlüklerdeki “Çingene” tanımına getirilen “cimri” karşılığının yanı sıra ikinci bir tanımın “mecazi” olarak değil “yerici” veya “hakaretamiz” olarak nitelendirilmesinin daha tercih edilir olduğunu belirtmiştir.

Yaşam tarzı, zorla tahliyeler ve alternatif barınma

Buckley / Birleşik Krallık

25.09.1996

Başvuran, ailesiyle birlikte kendi topraklarında karavanda yaşamaktan ve gezici yaşam tarzını izlemekten alıkonduğu gerekçesiyle özel hayat, aile hayatı ve konut dokunulmazlığına saygı hakkının ihlal edildiğini ve ihlal edilmeye devam edildiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayat, aile hayatı ve konut dokunulmazlığına saygı hakkı) **ihlal edilmediğine** ve Sözleşme'nin **8. maddesiyle birlikte ele alındığında 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme, yetkililerin yarışan meseleleri tartmalarını ve kararları için geçerli ve yeterli gerekçeler vermelerini, yani karayolu güvenliğine ilişkin planlamaların kontrolü ile çevre ve kamu sağlığının korunması için alınan tedbirleri memnuniyetle karşılamıştır.

Chapman / Birleşik Krallık, Coster / Birleşik Krallık, Beard / Birleşik Krallık, Lee / Birleşik Krallık, Jane Smith / Birleşik Krallık

18.01.2001 (Büyük Daire)

Başvuranlar özellikle, karavanlarında kendi arazilerini işgal etmelerine ilişkin olarak planlama tedbirlerinin uygulanması amacıyla haklarında alınan tedbirlerin Sözleşme'nin 8. maddesini (özel hayat, aile hayatı ve konut dokunulmazlığına saygı hakkı) ve 14. maddesini (ayrımcılık yasağı) ihlal ettiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8 ve 14. maddelerinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başvuranlar hakkında alınan tedbirlerin “yasaya uygun olduğuna” ve söz konusu arazinin planlama ruhsatı olmaksızın işgal edilmiş olmasından ve davaların bazılarında Yeşil Alan veya Özel Peyzaj Alanı olarak planlanmış olmasından ötürü çevrenin korunması “meşru hedefini izlediğine” hükmetmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinde herkese ev tahsis edilmesine ilişkin bir hak söz konusu olmadığından, Birleşik Krallığın (veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Taraf diğer Devletlerin) çingene topluluğuna yeterli sayıda ve uygun biçimde düzenlenmiş alan tahsis etme gibi bir yükümlülüğü bulunduğu konusunda ise ikna olmamıştır.

Connors / Birleşik Krallık

27.05.2004

Bu dava, başvuranın ve ailesinin yaklaşık kendilerine yerel makam tarafından tahsis edilen ve 13 yıldır daimi olarak ikamet ettikleri Cottingley Springs'teki (Leeds, İngiltere) çingene bölgesinden, uygunsuz davranışlar gösterdikleri ve etrafa oldukça rahatsızlık verdikleri gerekçesiyle tahliye edilmelerine ilişkindir.

Mahkeme, söz konusu yargısız tahliye işleminin gerekli usuli tedbirlere, yani başvuranın haklarına yapılan ciddi müdahalenin tam bir şekilde gerekçelendirilmesi gerekliliğine riayet edilmeksizin yapıldığını tespit ederek, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına ve konut dokunulmazlığına saygı hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, Çingenerin bir azınlık olarak savunmasız konumunun, ihtiyaçlarına ve farklı yaşam tarzlarına hem ilgili düzenleyici çerçevede, hem de belirli davalarda karara varırken özellikle dikkate alınması gerektiği anlamına geldiğini gözlemlemiştir. Bu kapsamda, Birleşik Krallığın çingene yaşam tarzını kolaylaştırma konusunda bir pozitif yükümlülüğü söz konusu olmuştur.

Yordanova ve Diğerleri / Bulgaristan

24.04.2012

Bu dava, Bulgar yetkililerin Sofya'da Batalova Vodenitsa bölgesi içerisindeki belediye arazisinde bulunan bir yerleşim mekanından Romanların tahliye edilmesine ilişkin planıyla ilgilidir.

Mahkeme, **tahliye kararının icra edilmesi halinde** Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edileceğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, tahliye kararının yasaya dayalı olarak verildiğini ve karar alma usulüne göre incelendiğini ve bunların hiçbirinin yetkililerin söz konusu olan farklı çıkarları tartmasını gerektirmediğini belirtmiştir.

Winterstein ve Diğerleri / Fransa

17.10.2013

Bu dava, aynı yerde yıllarca yaşamış olan birtakım göçer ailesi aleyhine başlatılan tahliye işlemlerine ilişkindir. Yerel mahkemeler riayet etmemeden ötürü ceza olarak ailelerin tahliyesi için kararlar çıkartmıştır. Kararların icra edilmemiş olmasına rağmen, ailelerin çoğu taşınmıştır. Sadece dört aileye sosyal konutlarda alternatif barınma imkânı sunulmuş olup; geri kalan ailelerin barındırılacağı sözde aile tesisleri kurulmamıştır. Başvuranlar özellikle, uzun yıllardır ikamet ettikleri araziye boşaltmalarını gerektiren kararın, özel ve aile hayatlarına ve konutlarına saygı hakkının ihlâlini teşkil ettiğinden şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata, aile hayatına ve konuta saygı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, acil bir durum olmadığının ve açıkça hukuka aykırı bir sıkıntının mevcut olmadığını kabul etmesine rağmen mahkemelerin, başvuranların

oturduğu uzun süreyi dikkate almadığını, belediye yetkililerinin durumu hoş gördüklerini, barınma hakkını, Sözleşme'nin 3 ve 8. maddelerinin hükümlerini ve Mahkeme'nin içtihadını dikkate almıştır. Mahkeme bu bağlamda, Romanların veya göçerlerin tahliyesi vakalarında kişilere alternatif barınma imkânı sunulmasına yönelik ihtiyacın pek çok uluslararası ve Avrupa Konseyi belgesinde vurgulandığına dikkat çekmiştir. Ulusal yetkililerin bu türden başvuruların savunmasız bir azınlığın mensubu olduklarını dikkate almaları gerekirdi; bu da arazide hukuka aykırı olarak ikamet edilmesine çözüm üretirken veya olası alternatif barınma imkânları hakkında karar verirken söz konusu kişilerin ihtiyaçlarının ve farklı yaşam tarzlarının özellikle dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Benzer davalar:

Stenegry ve Adam / Fransa

22.05.2007 (kabul edilemezlik kararı)

Farkas ve Diğerleri / Romanya

17.06.2014 (kabul edilemezlik kararı)

Derdest başvurular

Cazacliu ve Diğerleri / Romanya (no. 63945/09)

Başvuru Romanya Hükümeti'ne 17.09.2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Başvuranlar özellikle, ikamet ettikleri binadan tahliye edilmelerinin ardından yetkililer tarafından kendilerine sağlanan sosyal evlerdeki yaşam koşullarından şikâyet etmektedirler.

Mahkeme, başvuruyu Romanya Hükümeti'ne iletmış ve taraflara Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı), 8. maddesi (özel hayata ve aile hayatına ve konut dokunulmazlığına saygı hakkı), 6. maddesi (adil yargılanma hakkı) ve 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi (eğitim hakkı) kapsamında sorular yöneltmiştir.

Hirtu ve Diğerleri / Fransa (no. 24720/13)

Başvuru Fransa Hükümeti'ne 22 Nisan 2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Bu dava, Romanyalı Romanların Paris bölgesindeki izinsiz kampının 2013 yılının Nisan ayında zorla tahliye edilmesine ilişkindir. Başvuranlar özellikle, karavanlarıyla işgal ettikleri alandan zorla tahliye edildikleri koşullardan ve bu tarihten itibaren yaşam koşullarından şikâyet etmektedirler.

Mahkeme, başvuruyu Fransa Hükümeti'ne iletmış ve taraflara Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı), 8. maddesi (özel hayata ve aile hayatına ve konut dokunulmazlığına saygı hakkı) ve 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) kapsamında sorular yöneltmiştir.

Dimitrova ve Diğerleri / Bulgaristan (no. 39084/10)

Başvuru Bulgaristan Hükümetine 8 Aralık 2014 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Bu dava, üç Roman ailenin yirmi yıldır yaşadığı belediye konutlarından 2008 yılının Aralık ayında zorla tahliye edilmesine ilişkindir. Aynı aileden altı başvuran özellikle, Devletin kendilerine derhal barınma imkânı sağlamadığından, bunun da iki aylık bir bebeğin ölümüyle sonuçlandığından şikâyet etmektedir. Tüm başvuranlar ayrıca, tahliye sırasında makam temsilcilerinin kendilerine sözlü tacizde bulduklarını ve evlerini imha ettiklerini, hem kendilerini hem de çocuklarını aşırı sıkıntı içerisine soktuklarını ileri sürmektedirler. Başvuranlar ayrıca, kendilerine daha sonra sağlanan barınaktaki kötü yaşam koşullarından şikâyet etmektedirler.

Mahkeme, başvuruyu Bulgaristan Hükümetine bildirmiş ve taraflara Sözleşme'nin 2. maddesi (yaşam hakkı), 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı), 6. maddesi (adil yargılanma hakkı), 8. maddesi (özel hayata ve aile hayatına ve konut dokunulmazlığına saygı hakkı), 13. maddesi (etkili başvuru hakkı), 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) ve 35. maddesi (kabul edilebilirlik kriterleri) kapsamında sorular yöneltmiştir.

Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü (Sözleşme'nin 11. maddesi)

Roman karşıtı miting ve gösteriler

Vona / Macaristan

09.07.2013

Bu dava, bir dernek hareketi tarafından düzenlenen Roman karşıtı miting ve gösteriler dolayısıyla söz konusu derneğin kapatılmasına ilişkindir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **11. maddesinin** (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, başkalarının haklarına karşı yeterince yakın bir önyargının bir demokratik toplumun bağlı olduğu ve işlemlerini sağlayan temel değerleri zayıflatması halinde Devletin, siyasi partiler konusunda olduğu gibi, demokrasiyi derneklere

karşı korumak amacıyla önleyici tedbirler alma yetkisinin bulunduğunu hatırlatmıştır. Bu davada, başvuranın derneği tarafından oluşturulan hareket, ırk temelinde bölünme mesajının verildiği gösteriler yapılmasına yol açmış ve Macar Nazi Hareketi’ni (Ok ve Haç Partisi) andıran söz konusu gösterilerin Roman azınlığı üzerinde korkutucu bir etkisi olmuştur. Nitekim tehditkâr ve organize aktivistlerin fiziksel varlığı nedeniyle bu tür milis yürüyüşleri, Sözleşme tarafından korunan, rahatsız edici veya hakaret eder nitelikteki bir fikrin salt ifadesinin ötesine geçmiştir. Dolayısıyla, hareketin oluşturduğu tehdidin etkin bir şekilde bertaraf edilmesinin tek yolu, dernek tarafından sunulan kurumsal desteğin ortadan kaldırılması olmuştur.

Çingene Roman Fuarının gerçekleştirilmesine engel olan yasaklama kararı

Çingene Konseyi / Birleşik Krallık

14.05.2002 (kabul edilemezlik kararı)

Birinci ve ikinci başvuranlar, üçüncü ve dördüncü başvuranların üyesi oldukları Çingene-Roman topluluğunun çıkarlarını temsil eden kuruluşlardır. Birleşik Krallıktaki Çingene-Roman topluluğunun yaşamındaki önemli bir kültürel ve sosyal etkinlik olan Horsmonden At Fuarı son 50 yıl boyunca Horsmonden Village Green’de her yıl düzenlenmiştir. Borough Konseyi 2000 yılının Ağustos ayında, fuarın düzenleneceği alanın yakınlarında bulunan topluluğun yaşamının ciddi şekilde aksayabileceği gerekçesiyle yasaklama emri verilmesine hükmetmiştir. Dışişleri Bakanı’nın onayını alan Borough Konseyi 4 Eylül 2000 tarihinde yasaklama emri vermiştir. Polis, yasaklama emrine rağmen 10 Eylül 2000 tarihinde Horsmonden’de sınırlı bir gösteri yapılmasına izin vermiştir.

Mahkeme, davanın koşulları dahilinde, yetkililerin başvuranların hakları ile genel anlamda toplumun hakları arasında adil bir denge tutturmak suretiyle orantılı yanıt verdiklerini tespit ederek, Sözleşme’nin 11. maddesi kapsamındaki başvuruyu **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) ilan etmiştir. Tedbirin gerekliliğine ilişkin olarak Mahkeme özellikle, toplantı özgürlüğü hakkının kullanımının mutlak olmadığını ve büyük toplantıların söz konusu olduğu hallerde, toplantının tüm toplum üzerindeki etkisinin meşru olarak dikkate alınabileceğini gözlemlemiştir. Mevcut davada, fuarın boyutu yıllar içerisinde artmış ve polis 2000 yılında, diğer hususların yanı sıra çok sayıda ziyaretçinin gelmesi, gelişigüzel park edilmesi, yerlere çöp atılması, suçun artması ve yolların kapatılması konusunda bir arka planının bulunması nedeniyle yerel halkın maruz kalacağı aksamalar hakkında kaygılar bulunduğunu tespit etmiştir. Üstelik yetkililer çok sayıda kişinin aksamaya neden olmaksızın

toplanaabileceği ve Horsmonden'den yaklaşık 20 mil uzaklıktaki bir alan tahsis etmiştir. Ayrıca, polis Horsmonden'de gerçekleştirilecek sınırlı bir geçit törenine izin vermiştir.

Mülkiyetin Korunması (Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi)

Dul ve yetim aylığı bağlanmasına hak kazanılması bakımından Roman evliliğinin geçerliliğini tanımanın reddedilmesi

Muñoz Díaz / İspanya

08.12.2009

Roman topluluğuna mensup bir İspanyol vatandaşı olan başvuran 1971 yılında Roman topluluğunun törelerine göre evlenmiştir. Başvuranın İspanyol vatandaşı ve söz konusu topluluğun bir üyesi olan kocası 2000 yılında vefat etmiştir. Bunun üzerine başvuran, dul ve yetim aylığı bağlanması için başvuruda bulunmuş; ancak başvuru reddedilmiştir. Başvuran özellikle, İspanya hukuku uyarınca evliliğinin herhangi bir medeni etkisinin bulunmadığı gerekçesiyle yetkililerin kendisine dul ve yetim aylığı bağlamayı reddetmelerinden şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, başvuran ve ailesini sağlık sigortası kapsamına dahil eden ve kocasından 19 yıldan uzun bir süre boyunca sosyal güvenlik primi alan İspanyol Devleti'nin sonradan Roman usulüne göre akdedilen bir evliliği kabul etmeyi reddetmesinin ve kocasının ölümünün ardından dul ve yetim aylığı bağlamamasının orantısız olduğunu tespit ederek, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi (mülkiyetin korunması) ile birlikte ele alındığında Sözleşme'nin 14. maddesinin (ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Eğitim hakkı (Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. Maddesi)

Roman Çingene çocukların “özel” okullara yerleştirilmeleri

D.H. ve Diğerleri / Çek Cumhuriyeti

13.11.2007 (Büyük Daire)

Bu dava, zihinsel ve sosyal engeli bulunanlar dâhil olmak üzere özel ihtiyaçları olan çocuklara yönelik bir okula 1996 ile 1999 yılları arasında yerleştirilen ve tamamı Çek Cumhuriyeti vatandaşı olan 18 Roman çocuğa ilişkindir. Başvuranlar, iki kademeli eğitim

sisteminin mevcut olduğunu ve Roman çocuklarının basitleştirilmiş bir müfredat izleyen bu tür okullara yarı otomatik olarak dağıtıldıklarını iddia etmişlerdir.

Mahkeme özellikle, söz konusu tarihte Çek Cumhuriyeti’ndeki özel okullardaki çocukların büyük bir kısmının Roman kökenli olduğunu kaydetmiştir. Orta veya yüksek zekâlı Roman çocuklar genelde, kendi etnik kökenlerine göre uyumlaştırılmamış psikolojik testlere dayalı olarak söz konusu okullara yerleştirilmiştir. Mahkeme, söz konusu tarihte yürürlükte olan Çek mevzuatının Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 2. maddesi (eğitim hakkı) **ile birlikte ele alındığında** Sözleşme’nin 14. maddesine (ayrımcılık yasağı) **aykırı olarak** Roman çocuklar üzerinde orantısız şekilde önyargılı bir etkisinin bulunduğu sonucuna varmıştır.

Sampanis ve Diğerleri / Yunanistan

05.06.2008

Bu dava, yetkililerin 2004-2005 akademik yılı boyunca başvuranların çocuklarına eğitim verilmesini sağlamamalarına ve akabinde, başvuranların Etnik kökenleriyle bağlantılı olduğunu iddia ettikleri bir tedbirin alınmasına, yani Aspropyrgos İlkokulunun ana binasının yanındaki ek binadaki özel sınıflara yerleştirilmelerine ilişkindir.

Mahkeme, Roman çocukların başlangıçta, hazırlık sınıfı okumalarının gerekip gerekmediğinin veya sonrasında ana okula gitmek için yeterince gelişim gösterip göstermediklerinin anlaşılması amacıyla uygun bir şekilde teste tabi tutulmadıklarını kaydetmiştir. Mahkeme, hem kayıt usulüne, hem de çocukların özel sınıflara yerleştirilmelerine ilişkin olarak, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 2. maddesi (eğitim hakkı) **ile birlikte ele alındığında** Sözleşme’nin 14. maddesinin (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, Yunan Hükümeti’nin başvuranların Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 2. maddesi ile birlikte ele alındığında Sözleşme’nin 14. maddesinin ihlal edildiği iddiaları bakımından tazminat elde etmek amacıyla başvurabilecekleri herhangi bir etkin hukuk yolunun bulunduğu dair delil ileri sürmediğini tespit ederek, Sözleşme’nin **13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir.

Orsus ve Diğerleri / Hırvatistan

16.03.2010 (Büyük Daire)

Bu dava, sadece Romanların bulunduğu sınıflara ayrıldıkları ve bunun sonucunda eğitimsel, psikolojik ve duygusal zarar gördükleri gerekçesiyle okul yılları boyunca ırk temelinde

ayrımcılığın mağdurları olduklarından şikâyetçi olan on beş Roman kökenli Hırvat vatandaşına ilişkindir.

Her iki okulun Roman öğrencileri ayrı sınıflara yerleştirmesinin genel bir politika olmaması dolayısıyla mevcut dava *D.H. ve Diğerleri / Çek Cumhuriyeti* (Bk. yukarıda) davasından farklı olsa da, bazı Avrupa Devletlerinin Roman çocuklara yeterli eğitim sağlama konusunda ciddi güçlüklerle karşılaşmış olması ortak nokta olmuştur. Mahkeme somut davada sadece Roman çocukların ilgili okullarda özel sınıflara yerleştirildiklerini gözlemlemiştir. Hırvat Hükümeti öğrencilerin ayrılmasını Hırvatçaya yeterince hâkim olmamalarına bağlamıştır; ancak öğrencilerin bu tür sınıflara yerleştirilmesi konusunda belirleyici olan testler özellikle dil becerilerine odaklı olmamış, ardından izlenen eğitim programı dil sorunlarını hedef almamış ve çocukların gelişimi açık bir şekilde izlenmemiştir. Dolayısıyla başvuruların sadece Romanlara özel sınıflara yerleştirilmeleri gerekçelendirilmemiş olup; Sözleşme'ye Ek **1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi** (eğitim hakkı) **ile birlikte ele alındığında** Sözleşme'nin **14. maddesini** (ayrımcılık yasağı) **ihlal etmiştir.**

Horváth és Vadász / Macaristan

09.11.2010 (kabul edilemezlik kararı)

Her iki başvuran da Roman kökenlidir. İl bilirkişi heyeti başvuruları hafif zihinsel engelli olarak teşhis etmiş olup, bu durum 2000 yılında yapılan ikinci bir muayenede doğrulanmıştır. Bunun üzerine başvurular 1994 yılından 2002 yılına kadar gittikleri yerel okulun özel bir sınıfına yerleştirilmişlerdir.

Mahkeme, şu gerekçelerden ötürü başvuruyu **kabul edilemez** ilan etmiştir: başvurular Kamu Eğitim Kanunu kapsamındaki medeni hukuk yolundan Macaristan'da faydalanmamış ve dolayısıyla Sözleşme'nin 35. maddesinin gerektirdiği kabul edilebilirlik kriterlerinden biri olan iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulunu yerine getirmemişlerdir. Başvurunun ırkçı saiklerle ayrılma veya ayrımcılığa tabi tutulma iddialarına ilişkin kısmı da iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez ilan edilmiştir.

Sampani ve Diğerleri / Yunanistan

11.12.2012

Bu dava, Aspropyrgos 12. İlköğretim Okulu'nda Roman çocuklarına eğitim imkânının sunulmasıyla ilgilidir. Başvuranlar ilgili tarihte Aspropyrgos'un yakınında bulunan ve Psari

tarafından izin verilmiş bir meskûn alanda ikamet eden ve tamamı Roman kökenli olan 38 ailenin fertleri olan 140 Yunan vatandaşıdır. Başvuranların 98’i yaşları beş buçuk ile 15 arasındaki çocuklar olup, 42 başvuran ise çocukların ebeveynleri veya vasileridir. Başvuranların bazıları, *Sampanis ve Diğerleri / Yunanistan* (bk. yukarıda) kararının verildiği davadaki başvuranlardır.

Mahkeme Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 2. maddesi (eğitim hakkı) ile birlikte ele alındığında Sözleşme’nin 14. maddesinin (ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, 5 Haziran 2008 tarihli *Sampanis ve Diğerleri/Yunanistan* (bk. yukarıda) kararından sonra önemli bir değişikliğin meydana gelmediğini dikkate alarak, Yunanistan’ın, dezavantajlı bir grubun mensupları olarak Psari’deki Roman çocukların özel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmadığına ve sadece Roman öğrencilerin gittiği Aspropyrgos 12. İlköğretim Okulu’nda 2008 ile 2010 yılları arasında yürütülen işleyişin başvuranlara karşı ayrımcılık teşkil ettiğine kadar vermiştir.

Mahkeme, Sözleşme’nin 46. maddesi (kararların bağlayıcılığı ve infazı) uyarınca, halen eğitim çağında olan başvuranların diğer bir Devlet okuluna kayıtlarının yapılmasını ve reşit olan başvuranların “ikinci şans okullarına” veya Hayat Boyu Öğrenme Programı kapsamında Eğitim Bakanlığı tarafından kurulan yetişkin eğitim kuruluşlarına kayıtlarının yapılmasını tavsiye etmiştir.

Horváth ve Kiss / Macaristan

29.01.2013

Bu dava, Roman kökenli iki genç adamın, zihinsel engellilere yönelik okullarda eğitim görmelerinin yanlış yerleştirilmeden kaynaklandığına ve ayrımcılık teşkil ettiğine ilişkin şikâyetleriyle ilgilidir.

Mahkeme, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 2. maddesi (eğitim hakkı) ile birlikte ele alındığında Sözleşme’nin 14. maddesinin (ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme özellikle, Roman çocukların Macaristan’da uzun bir süredir özel okullara yerleştirildiğini vurgulamıştır. Mahkeme, başvuranların eğitim planının, yetkililerin dezavantajlı bir grubun mensupları olarak özel ihtiyaçlarını dikkate almadığına işaret ettiğine karar vermiştir. Sonuç olarak, başvuranlar soyutlanmış ve toplumla bütünleşmelerini güçleştiren bir eğitim görmüşlerdir.

Lavida ve Diğerleri / Yunanistan

28.05.2013

Bu dava, sadece Roman çocukların bulunduğu bir ilköğretim okuluna gitmeye mecbur bırakılan Roman çocuklarla ilgilidir.

Mahkeme, bu durumun devamlılık arz eden niteliğinin ve Devlet'in ayrımcılık karşıtı tedbirler almayı reddetmesinin, ayrımcılık yapıldığına ve eğitim hakkının ihlal edildiğine işaret ettiğini tespit ederek, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi (eğitim hakkı) ile birlikte Sözleşme'nin 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Serbest seçim hakkı (Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. Maddesi)

Roman topluluğuna mensup kişinin seçimlerde adaylığını koymasının engellenmesi

Sejdic ve Finci / Bosna Hersek

22.12.2009 (Büyük Daire)

Birinci başvuran Roman kökenli, ikinci başvuran ise Yahudi'dir. Başvuranlar etnik kökenleri dolayısıyla Devlet Başkanlığı veya Halk Meclisine adaylıklarını koymalarının Bosna hukuku tarafından yasaklandığını iddia etmişlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi (serbest seçim hakkı) ile birlikte ele alındığında Sözleşme'nin 14. maddesinin (ayrımcılık yasağı) ve Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin (genel ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine hükmetmiştir. Mahkeme, Dayton Barış Antlaşması'yla⁴ uygulamaya konan ve yalnızca Boşnak, Hırvat veya Sırların üç partili Devlet Başkanlığı veya Halk Meclisi için aday olabilmelerine imkân veren anayasal düzenlemelerin ayrımcı olduğuna hükmetmiştir.

Serbest Dolaşım Özgürlüğü (Sözleşme'ye Ek 4 No.lu Protokol'ün 2. Maddesi)

Derdest Başvuru

⁴ Bosna Hersek'te Barış için Genel Çerçeve Anlaşmasının ("Dayton Barış Anlaşması") 14 Aralık 1995 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte Bosna Hersek'te 1992-1995 yılları arasında devam eden savaş sona ermiştir.

Balta / Fransa (no. 19462/12)

Başvuru Fransa Hükümetine 6 Kasım 2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Bu dava, Roman kökenli bir Romanya vatandaşı olan başvuranın, Paris bölgesinde Courneuve belediyesine ait alanda kendisinin ve diğer pek çok kişinin kaldığı çıkmaz sokaktan tahliye edilmelerine dair yargılamalara ilişkindir. Başvuran özellikle, Göçerlerin tahliyesine ilişkin yasal çerçevenin, etnik köken temelinde serbest dolaşım özgürlüğüne kısıtlama getirmesi dolayısıyla, ayrımcılık yapmama ilkesine aykırı olduğunu ileri sürmektedir.

Mahkeme, başvuruyu Fransa Hükümetine bildirmiş ve taraflara Sözleşme'ye Ek 4 No.lu Protokol'ün 2. maddesi (serbest dolaşım özgürlüğü) kapsamında sorular yöneltmiştir.

Yabancıların topluca sınır dışı edilmesi yasağı (Sözleşme'ye Ek 4 No.lu Protokol'ün 4. Maddesi)**Conka / Belçika**

05.02.2002

Roman kökenli Slovakya vatandaşı olan başvuranlar, polisin müdahale etmeyi reddettiği ırkçı saldırılara maruz kaldıkları Slovakya'dan kaçtıklarını belirtmişlerdir. Başvuranlar sığınma taleplerinin tamamlanması için çağrılmaları üzerine, sınır dışı edilmek üzere tutuklanmışlardır. Başvuranlar özellikle, tutuklandıkları ve Slovakya'ya sınır dışı edildikleri koşullardan şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme özellikle, sınır dışı usulünün ilgili kişilerin her birinin kişisel koşullarının samimi ve bireysel olarak dikkate alındığını gösteren yeterli güvenceler sunmadığını kaydederek, Sözleşme'ye Ek 4 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin (yabancıların topluca sınır dışı edilmesi yasağı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme'ye göre, söz konusu usul sınır dışının toplu olabileceğine dair tüm şüphelerin giderilmesine imkân vermemiş olup, bu şüphe birtakım etkenlerden ötürü daha da güçlenmiştir: siyasi makamlar önceden, ilgili makama bu tür operasyonların uygulanması için talimatlar vermiştir; ilgili tüm yabancıların aynı anda polis karakolunda hazır bulunması gerekmiştir; ülkeyi terk etmelerini ve tutuklanmalarını gerektiren ve kendilerine tebliğ edilen kararlar birebir aynı ifadeleri içermiştir; yabancıların bir avukatla irtibata geçmesi oldukça güç olmuştur; sığınma usulü henüz tamamlanmamıştır.

Bu davada Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin **5. maddesinin 1. fıkrasının** (özgürlük ve güvenlik hakkı) ve **4. fıkrasının** (tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında karar verilmesi için mahkemeye başvurma hakkı) **ihlal edildiğine** ve ayrıca Sözleşme'ye Ek **4 No.lu Protokol'ün 4. maddesi ile birlikte ele alındığında** Sözleşme'nin **13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin **3. maddesi** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağı) **ile birlikte ele alındığında 5 § 2 maddesinin** (tutuklanma sebepleri hakkında bilgilendirilme hakkı) ve **13. maddesinin ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Metinler ve belgeler

Özellikle bakınız:

- Avrupa Konseyi'nin Romanlara ilişkin **web sayfası**
- **Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı**, Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı / Avrupa Konseyi, 2010
- **Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı: Temmuz 2010 – Aralık 2011 Aralık içtihat güncellemesi**, Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı / Avrupa Konseyi, 2012